

**Instytut Historyczny
Uniwersytetu Warszawskiego**

**Instytut Historii
Polskiej Akademii Nauk**

i

Muzeum Historii Polski

Zapraszają na Konferencję:

**Symboliczne i realne
podstawy tożsamości społecznej
w średniowieczu**

27-29 stycznia 2011

Sala Lelewelowska

Instytut Historii PAN

Rynek Starego Miasta 29/31

Symboliczne i realne podstawy tożsamości społecznej w średniowieczu

Uczestnictwo w życiu społecznym wymaga od jednostek określenia swojego w nim miejsca. Ich obraz świata, jego społeczne zróżnicowanie, zmienność w czasie, uwarunkowania wynikające z przynależności do kręgu kultury są bardzo ważnym elementem rzeczywistości. Dotarcie do tej subiektywnej strony życia zbiorowego w badaniach historycznych musi się zmagać z problemami interpretacji istniejących źródeł. Dla średniowiecznej Polski dysponujemy ograniczonym zestawem tekstów narracyjnych, w tym przekazów dziejopisarskich. W humanistyce trudno znaleźć tematy, które nie były dotychczas w jakiś sposób analizowane. Dotyczy to również problematyki naszej konferencji, która ujmowana jest na ogół w kategoriach społecznej świadomości. Odwołanie się do pojęcia tożsamości otwiera dla mediewistów nowe możliwości, ponieważ lepiej oddaje jednostkowy, a jednocześnie społeczny aspekt zjawisk. Odczucie tożsamości ma charakter osobisty, jest związane z różnymi fazami życia i pełnionymi w nich rolami społecznymi. Są one jednak przyswajane w procesie socjalizacji wraz ze znajomością całej sieci kategorii opisujących zasady porządku społecznego i przestrzennego. Wiedza o nas samych kształtowana jest przez opinie innych ludzi, które odbijają się w naszej świadomości. Kluczową rolę w funkcjonowaniu tożsamości indywidualnej i zbiorowej odgrywa pamięć o przeszłości. Zastąpienie pytania dotyczącego obiektywnej wiedzy o wydarzeniach problemem pamięci o nich otwiera szersze możliwości poznawcze. Przeszłość funkcjonuje w postaci narracji, które nadają informacjom sens i społeczną wartość. Pamięć konstituuje poczucie wspólnoty, a jednocześnie jest bezpośrednio podporządkowana potrzebom teraźniejszości. Przekaz oparty na wiedzy naocznych świadków i pamięć rodzinna zanika najdalej po kilkudziesięciu latach. Szanse przetrwania mają narracje zapisane w pamięci kulturowej. Zredukowana wiedza o przeszłości ulega mityzacji. Drugim obok pamięci wyznacznikiem tożsamości jest przestrzeń oraz funkcjonujące w niej symbole i akumulujące historyczne doświadczenie narracje. Czas i przestrzeń istnieją w porządku symbolicznym. Dużą nośność przy jego analizie uzyskała koncepcja miejsc pamięci jako metafory określającej w zbiorczy sposób materialne i idealne znaki oraz alegorie wypełniające treść wspólnej tożsamości. Inne otwarcia dostarczają badania socjolingwistyczne, które pokazały, że stereotypy mieszkają w języku. Nie ma od nich ucieczki, ponieważ uogólnianie i schematyzacja obejmuje różne sytuacje społeczne i wszystkie sfery rzeczywistości, których wyobrażenia utrwalają się w strukturach semantycznych słownictwa. Stereotypy przechowują więc w języku grupowe doświadczenie. Tego typu charakterystyki zbiorowości społecznych czy terytorialnych są ważnym świadectwem ich istnienia.

Z badaniem subiektywnej strony rzeczywistości i mechanizmów budowania tożsamości zbiorowych paradoksalnie lepiej sobie radzą historycy zajmujący się wcześniejszym średniowieczem, świadomi dominacji kultury oralnej i z zasady odwołujący się do materiałów porównawczych. Dla późnego średniowiecza można mówić o pewnym wyczerpaniu formuły dotychczasowych badań. Najbliżej tematyki konferencji znajdują się dotychczasowe analizy symboliki władzy. Z pomocą mogą przyjść niektóre wątki współczesnej humanistyki, a zwłaszcza badania dotyczące współzależności pamięci i tożsamości. Lepiej rozumiemy werbalne i pozawerbalne praktyki dyskursu politycznego, oddziaływanie na świadomość społeczną poprzez kreowanie wyobrażeń, symboli i wartości, grę na zbiorowych emocjach. Dyskusje wokół tzw. polityki pamięci, jej znakami i symbolicznym panowaniem nad terytorium pokazały nowe wymiary zjawisk zbiorowej tożsamości, granic wspólnoty, oraz funkcji ustnego i pisemnego przekazu pamięci dla poczucia tożsamości wspólnoty.

Sławomir Gawlas

Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego

środa 26.01.2011 – przyjazd gości zagranicznych

czwartek 27.01.2011 – przyjazd referentów spoza Warszawy

15.00-15.30 – otwarcie konferencji

15.30-17.30 - obrady

1. Zofia Wóycicka (Warszawa) – Pamięć i tożsamość zbiorowa aktualne dyskusje w badaniach nauk społecznych
2. Sławomir Gawlas (Warszawa) – Współczesna humanistyka a pytania o tożsamość średniowiecznych Polaków
3. Grzegorz Pac (Warszawa) – Memoria jako program badawczy i jego pożytki dla badań tożsamości
4. Tomáš Velička (Praha) – Czeskie badania nad pamięcią i symboliczną tożsamością

17.30-18.00, przerwa na kawę

18.00-19.30 – obrady

5. Grzegorz Myśliwski (Warszawa) – Tożsamość kupiectwa wrocławskiego w późnym średniowieczu
6. Ewa Wólkiewicz (Warszawa) – Miasta jako przestrzeń pamięci i tożsamości: przykład nowożytnych miast śląskich
7. Agnieszka Bartoszewicz (Warszawa) - Rola kancelarii miejskiej w budowaniu tożsamości mieszczańskiej w późnośredniowiecznej Polsce.

piątek, 28.01.2011

9.00-11.00 - obrady)

8. Roman Michałowski (Warszawa) – Czym się różni poganin od chrześcijanina? Karta z dziejów mentalności średniowiecznej
9. Aneta Pieniądz (Warszawa) – Kobieta w budowaniu tożsamości zbiorowych we wczesnym średniowieczu
10. Krzysztof Skwierczyński (Warszawa) – „Trzecia płeć?”. Tożsamość kleru pełnego średniowiecza

11.00-11.30 – przerwa na kawę

11.30-14.00 – obrady

11. Rita R. Trimonienė (Šiauliai) – Przygotowanie do śmierci – obowiązki dobrego chrześcijanina w świetle testamentów magnackich w Wielkim Księstwie Litewskim w XV – początku XVI wieku
12. Marcin Pauk (Warszawa) – Podstawy tożsamości wspólnoty klasztornej w narracjach fundacyjnych XI-XIII w.
13. Jerzy Kaliszuk (Warszawa) – Książka i księgozbiory cystersów wielkopolskich jako element budowy tożsamości
14. Michał Gronowski OSB (Tyniec) – Święci opaci, mnisi i prymat tradycji w Cluny. Z badań nad wizerunkiem i tożsamością średniowiecznych kluniatów

14.00-15.30 - obiad

15.30-16.30 - obrady

15. Jacek Banaszkiewicz (Warszawa) – Król Lotar w Akwizgranie u schyłku czerwca 978 i

w Compiègne na Zielone Świątki 979 roku

16. Zbigniew Dalewski (Warszawa), Tworzenie dynastii

16.30-17.00 – przerwa na kawę

17.00-19.30 - obrady

17. Robert Kasperski (Warszawa-Poznań), Władza Teodoryka Wielkiego. Problem tworzenia wspólnoty

18. Jerzy Pysiak (Warszawa), Rex Francorum i pater patriae. Król, święci i relikwie za panowania pierwszych Kapetyngów

20. Michał Szczepański (Warszawa), Abraham, Dawid i Święta Trójca: wszystkie twarze króla (przykłady ottońskie)

20.00 – uroczysta kolacja

sobota 29.01.2011

9.00-11.00 - obrady

21. Andrzej Pleszczyński (Lublin) – Gall Anonim o relacji Polski i Mnich Sazawski Czech do Niemiec/Cesarstwa Rzymskiego

22. Paweł Derecki (Warszawa) – Termin „Walia” w średniowieczu jako czynnik jednoczący wspólnotę

23. Antoni Grabowski, (Warszawa) – Pierwszy Europejczyk, a jego ojczyzna. Liutprand z Cremony i Królestwo Italii

11.00- 11.30 - przerwa na kawę

11.30-14.00 - obrady

24. Paweł Żmudzki (Warszawa) – Polanie jako nazwa znacząca kulturowo

25. Piotr Węcowski (Warszawa) – Początki Polski w świadomości czasów pierwszych Jagiellonów

26. Marek Janicki (Warszawa) – Ideowe funkcje pamięci grunwaldzkiej w XV-XVI w.

27. Tomasz Jurek (Poznań) – Tożsamość regionalna Wielkopolan w późnym średniowieczu

14.00-15.30 – obiad

15.30 –17.30 - obrady

28. Andrzej Janeczek (Warszawa) – Ruś w Koronie – kształtowanie podstaw tożsamości regionalnej (XIV-XV w.)

29. Adrian Jusupović (Warszawa) - Tożsamość i obcość w Kronice Halicko-Wołyńskiej

30. Dimitrij Karnaukhov (Nowosybirsk) – Idea „trzech Rusi” jako składnik mitu jagiellońskiego w XV XVI wieku.

17.30 – 18.00 - przerwa na kawę

18.00 – dyskusja końcowa i zamknięcie obrad.

